

Důležitý faktor vítězství ve válce

Mezi velkým množstvím aktuálních problémů vojenství má důležité místo problém řízení ozbrojených sil jak v období příprav k válce, tak i v procesu jejího vedení. Zvláštnosti možné raketové jaderné války (rozhodnost cílů protistojících koalic, ničivý charakter, prudké zvětšení prostorového rozmachu, rychlost a dynamičnost bojové činnosti atd.) způsobují, že tento problém je ještě důležitější.

Vztahy politiky a strategie, politických a vojenských řídicích orgánů, kolektivnosti a nedílné velitelské pravomoci v soudobé válce — to jsou otázky, které mají velký význam pro činnost důstojníků a generálů a admirálů.

I.

Základním kamenem a hlavní zásadou řešení problému řízení ve válce je marxisticko-leninské učení o úloze lidových mas a osobností v dějinách. Lid je hlavní hybnou silou společenského rozvoje, tvůrcem všech materiálních a duchovních hodnot. Lid a především ta jeho část, která je v ozbrojených silách státu, má také rozhodující úlohu v průběhu a výsledku války. V. I. Lenin psal, že „války nyní vedou národy“, že „v jakékoli válce vítězství je nakonec podmíněno duchovním stavem těch mas, které na bitevním poli prolévají svou krev“.

Je plně pochopitelné, že i nová světová válka, jestliže ji imperialisté rozpoutají, obsáhne všechny kontinenty na zeměkouli, vtáhne do své sféry ještě větší množství lidových mas než dříve. Mnohamiliónové armády budou bezprostředně vést ozbrojený zápas. Tyto armády jsou vytvořeny a cvičeny již nyní v mírové

době. Jsou udržovány na odpovídající úrovni bojové pohotovosti. Význam této bojové pohotovosti v soudobých podmínkách prudce vzroste. Ozbrojené síly vybavené raketovými jadernými zbraněmi jsou schopny již v prvních dnech a dokonce v prvních hodinách světového válečného konfliktu způsobit nepříteli rozhodující ztráty a tím předurčit výsledek války.

Kromě toho musíme mít na zřeteli, že lid je jediným výrobcem materiálně technických prostředků ozbrojeného zápasu. S pomocí těchto prostředků ovlivňuje nakonec formy a způsoby bojové činnosti.

Marxisté-leninovci, tím že uznávají rozhodující úlohu lidových mas, udílejí současně velký význam řízení státu a ozbrojených sil ve válce. Vítězství lidu ve válce, upozorňoval V. I. Lenin, nedosáhneme sami, automaticky, ale dovedným politickým a vojenským řízením.

Řízení vojsk v soudobé válce je věc velmi odpovědná a složitá. Vyžaduje hluboké vědecké zdůvodnění přijímaných rozhodnutí, správný vztah mezi objektivními a subjektivními faktory jak v celém společenském životě, tak i v jevech války. Proto činnost politických a vojenských řídicích orgánů není založena na vratkém základě subjektivních předpokladů, ale na hlubokém pronikání do objektivní skutečnosti, na správném pochopení a dovedném využívání zákonů a zákonitostí války. Zejména to předurčuje charakter řízení ve válce.

Nutnost jednotného politického a vojenského řízení v soudobé válce (uvážuji o válce mezi státy nebo koalicemi) vyplývá ze samé její podstaty. Známe, že válka je pokračováním politiky násilnými prostředky. Určující postavení politiky ve vztahu k ozbrojenému zápasu nevyhnutelně vede k tomu, že řízení ve válce uskutečňuje samotný stát v podobě svého určitého vojenskopolitického orgánu. Jak první, tak i druhá světová válka ukázala, že řízení ozbrojeného zápasu nemůže být jen v rukách vojenského velení.

Průběh a výsledek války V. I. Lenin studoval v závislosti na poměru vlastních vojenských, vojenskoekonomických a morálně politických sil. Tyto tři druhy závislostí mají charakter objektivních zákonů a znamenají, že stát v případě potřeby účastní se války všemi existujícími zdroji a prostředky. Racionálně využit těchto zdrojů a prostředků mohou jen politické řídicí orgány, jen vláda státu.

Válka však není jen veskrze politika, ale i veskrze ozbrojený zápas. Bezprostředním a kvalifikovaným řízením takového zápasu, přípravou a bojovou činností ozbrojených sil je pověřeno vojenské velení a štáby, vojenští specialisté a odpovídající politické orgány armády a námořnictva.

Není myslitelné, že politické a vojenské řídicí orgány řídí a působí izolovaně. Naopak, politikové a strategové řeší úkoly války společným úsilím, doplňují jedni druhé.

Politický řídicí orgán určuje cíle války a dále i hranice, ve kterých válku vést, stanoví charakter účasti státu ve válce, stupeň všeobecného vypětí, předurčuje strategii, jaké mít vzájemné vztahy s jinými státy atd.

Ve shodě s jednotnou obecnou politickou linií odpovídající vojenský řídící orgán rozhoduje jak nejrychleji splnit úkoly, které stanovil řídící politický orgán, rozpracovává operační plán použití ozbrojených sil ve válce, určuje co je nezbytné udělat k jejich technickému vybavení a materiálnímu zabezpečení, organizuje a řídí operační, bojovou a politickou přípravu vojsk, námořnictva atd.

Celý systém vojenské výstavby v naší zemi, systém rozvoje ozbrojených sil řídí Komunistická strana — hlavní organizátorka a řídící síla sovětské socialistické společnosti. Postavení vládnoucí strany zavazuje KSSS řídit komplexní přípravu státu k odporu proti agresorům a být v čele mas i v průběhu samotné války.

Komunistická strana uskutečňuje svou linii prostřednictvím jednotného vojenskopolitického orgánu, který řídí stát a ozbrojené síly. V letech občanské války takovým orgánem byla Rada dělnické a rolnické obrany, později reorganizovaná na Radu práce a obrany. Tento nejvyšší vojenskopolitický orgán pracoval za předsednictví V. I. Lenina. Radě obrany byla podřízena Revoluční vojenská rada republiky, která bezprostředně řídila armádu a námořnictvo a v jejím složení byl Hlavní velitel ozbrojených sil republiky s Polním štábem revolučních ozbrojených sil republiky.

Zkušenosti občanské války byly využity i ve Velké vlastenecké válce. Po zahájení války byl nejvyšším vojenskopolitickým řídícím orgánem, podle rozhodnutí Ústředního výboru strany a sovětské vlády, Státní výbor obrany, kterému předsedal J. V. Stalin. Ozbrojené síly a bojovou činnost armád a námořnictva bezprostředně řídil Hlavní stan vrchního velení, který se ve své činnosti opíral o Generální štáb.

Tak se vytvořila a životem byla dokázána nutnost jednotného vojenskopolitického řídícího orgánu ve válce. V současné době je taková tendence rozvoje v této oblasti, že úloha politického řídícího orgánu ve válce neustále roste.

II.

V posledních letech se stále častěji pokoušejí zahraniční autoři oddělit politiku od války, dokázat, že prý politické řídící orgány v soudobé válce ztratily svou úlohu.

Logika nadobro zavrhuje podobné názory. Naopak, bude-li raketová jaderná válka skutečností, úloha politického řízení v ní neobyčejně vzroste. Vysvětluje se to celou řadou objektivních okolností:

1. Nová světová válka bude rozhodujícím střetnutím dvou diametrálně protikladných systémů — socialistického a kapitalistického. Do války budou zataženy nejen mnohopočetné armády, ale v podstatě všechen lid bojujících stran. Je pochopitelné, že to vyžaduje přesné určení politických cílů války, vysokou organizovanost mas. To je nemožné bez politického řízení.

2. Bude-li rozpoutána raketová jaderná válka, bude válkou koalic. Před kaž-

dou z protistojících stran vyvstanou složité úkoly, které se budou týkat vytvoření správných vzájemných vztahů jak se svými spojenci, tak i s neutrálními státy. Je naprosto jasné, že řešení těchto úkolů je plně v kompetenci politických řídicích orgánů.

3. Soudobé zbraně se svými ničivými vlastnostmi jsou takové, že politické řídicí orgány nemohou upustit od jejich kontroly.

To však neznamená, že v současné době se snižuje význam vlastního vojenského řízení ve válce. Naopak, úloha vojenského velení k dosažení vítězství neobyčejně vzrostla. Vojenskotechnická revoluce vytyčila nové zvýšené požadavky na přípravu a využití ozbrojených sil, přivedla ke vzniku nových způsobů a forem bojové činnosti, k rozvoji zvláštních spojitostí a vztahů mezi člověkem a technikou ve válce, k automatizaci systémů velení vojskům.

V současné době, kdy mezikontinentální balistická raketa je schopna za 30 minut překonat vzdálenost 10—12 tisíc kilometrů, zcela jiný význam mají takové faktory, jako je překvapení, prostor a čas. Ozbrojený zápas může rázem nabýt mezikontinentálních rozměrů a použití raketových jaderných zbraní svým účinkem bude mít nejen operační, ale i strategický význam.

Všechno to zvyšuje úlohu vojenského velení, zejména v prvních hodinách a dnech války. Současně i politické vedení bude nuceno aktivněji a ve větším rozsahu pronikat do řešení vlastních vojenských problémů. Proto není zvláštností, vytvářejí-li se již dnes potřebné vojenskopolitické orgány k řízení státu a ozbrojených sil pro případ války. Např. v USA je takovým nejvyšším vládním vojenskopolitickým orgánem rada národní obrany v čele s prezidentem, ve Francii výbor obrany, jehož předsedou je rovněž prezident, v NSR rada obrany, jehož předsedou je kancléř atd.

Koaliční charakter budoucí možné války již nyní, v mírové době, si vynutil vytvoření spojených vojenskopolitických orgánů pro řízení sil a prostředků spojeneckých uskupení. Státy socialistického tábora, s cílem zabezpečit bezpečnost svých národů před imperialistickými agresivními bloky, byly přinuceny vytvořit obranný svaz na základě Varšavské smlouvy. Hlavními orgány politického a vojenského řízení v tomto společenství je Politický poradní výbor a Spojené velení ozbrojených sil.

Je plně pochopitelné, že vojenskopolitické řízení socialistických států se podstatně liší od řízení kapitalistických států. Tuto rozdílnost tvoří diametrální protikladnost těchto dvou sociálně politických systémů. Jen marxisticko-leninská strana, vyzbrojená dialekticko-materialistickým chápáním skutečností, úzce spojená s lidem a vyjadřující jeho základní zájmy, je schopna určit realistický kurs a mobilizovat lidové masy k dosažení vítězství. Socialistický systém ekonomického a společenského života umožňuje lépe manévrovat všemi silami ve válce a je zdrojem masového hrdinství. Je bezpochyby, že naše strana a jí vytvořené vojenskopolitické řízení v případě války využijí všech těchto předností k rozhodnému zničení agresora.

III.

Řízení státu a ozbrojených sil ve válce, i když je přísně centralizované, současně je založeno na principu kolektivnosti. Již dávno uplynuly ty doby, kdy vojevůdce mohl z vrcholu kopce velet vojskům. Už v 18. století vznikají kolektivní orgány řízení — vojenská ubytovací služba s institucí pobočníků. V dalším vznikají štáby jako jedna část, jak poznamenal maršál Sovětského svazu B. M. Šapošnikov, společného celku, pod jménem vojevůdce.

Přirozeně, že význam principu kolektivnosti řízení v soudobé válce neobyčejně vzrostl. Nevyhnutelnost současného raketového jaderného působení na vojenská a důležitá ekonomická, administrativní a politická střediska, nevýraznost hranic mezi frontem a týlem vyžadují rozhodovat o všech otázkách obrany státu v celém komplexu. Ohromný prostorový rozmach bojové činnosti, jeho neobyčejná intenzita a dynamičnost mají za následek, že ve štábech se shromažďuje velké množství informací, které správně zpracovat, zhodnotit a přijmout nejlepší rozhodnutí může jen kolektivní rozum. Nakonec i použití všech druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, bez něhož je nemyslitelné vítězství v soudobé válce, vyžaduje rovněž kolektivní řízení.

Proto princip kolektivního řízení proniká všemi články vojenského organismu. Nejdůležitějšími kolektivními orgány řízení v Sovětských ozbrojených silách jsou Vojenské rady. Řídícími orgány KSSS v oblasti stranickopolitické práce v armádě a námořnictvu jsou politické orgány. Tyto orgány zdařile slučují stranické a administrativní funkce.

Uznáváme-li nutnost a důležitost kolektivnosti ve vojensko-politickém řízení, neznamena to, že snižujeme úlohu a význam nedílné velitelské pravomoci, úlohu jednotlivých vojevůdců a velitelů při dosažení vítězství. Princip nedílné velitelské pravomoci v podmínkách vojenského organismu považoval V. I. Lenin za objektivní nutnost. Říkal, že dosáhnout jednoty vůle a činnosti velkého množství lidí, železné disciplíny a organizovanosti je možné jen podřízením vůle tisíců vůli jednoho, bezvýhradnou poslušností mas jedině vůli velitele.

Sovětský řídicí pracovník, sovětský vojevůdce je představitelem všeho lidu, mluvčím jeho zájmů, věrný a oddaný služebník lidu. Je-li uvědomění kteréhokoli člověka, jak poznamenal Marx a Engels, od samého začátku společenským produktem, je-li člověk souhrnem výrobních vztahů, potom řídicí pracovník je tím více produktem své společnosti. Právě proto naše sovětská skutečnost, socialistická společnost, v jejímž čele je Komunistická strana, formuje charakter sovětských vojevůdců, velitelů a náčelníků, kteří nejednou přesvědčivě dokázali své přednosti před buržoazními vojenskými představiteli.

Avšak marxisté-lenínovci neabsolutizují úlohu vojevůdců. Již Engels, když analyzoval minulé války, napsal: „... Vliv geniálních vojevůdců v nejlepším případě byl vymezován tím, že přizpůsobovali způsob boje novým zbraním a novým vojákům.“

Aby se vojevůdce, velitel, náčelník osvědčil, musí mít celou řadu mimořádných kvalit. Navíc, vysoké požadavky na velitele, náčelníka klade soudobá válka. Obecně můžeme tyto požadavky formulovat takto:

- vysoká ideovost a stranickost v práci,
- všestranná a hluboká znalost vojenství, vojenského umění,
- dobře rozvinutá paměť,
- silná vůle, statečnost a rozhodnost,
- schopnost nebát se odpovědnosti a rozumného rizika,
- vysoká organizovanost a operativnost v práci atd.

Přitom je velmi důležité, aby intelektuální a volní kvality vojevůdce tvořily jeden celek a podle možnosti byly rozvinuty stejnoměrně. Není dobré, převažují-li např. volní kvality člověka ve značné míře intelektuální kvality. A naopak, nedostatek vůle sotva může nahradit intelekt.

Přirozeně, že všechny tyto kvality měli mít a v různém stupni i měli vojevůdci minulých válek. Jestliže ovšem dříve vojevůdci získávali příslušné kvality bezprostředně v procesu řízení vojsk ve válce, pak raketová jaderná válka vyžaduje okamžité jejich projevení. V současné době jen ten velitel, náčelník bude na odpovídající úrovni, který získá a dále bude rozvíjet všechny vojevůdcovské a velitelské kvality již v mírové době.

Raketová jaderná válka vyžaduje, aby velitelé a náčelníci zvládli matematické metody a dovedně pracovali na složitých operačně taktických výpočtech, které mají spojitost s použitím jaderných zbraní. V soudobých podmínkách nemůžeme určovat možnou bojovou činnost nepřítele, jak se to bohužel někdy ještě dělá, „přibližně“, „orientačně“, ale musíme všechno propočítat s přesností na hodinu, minutu a vteřinu.

Všechno to zvýšilo úlohu velitele s nedílnou velitelskou pravomocí, zvýšilo význam štábů, jako „jednu část společného celku pod jménem vojevůdce“. Vojska současné doby jsou svou strukturou velmi složitá. Jsou vybavena různorodou bojovou technikou, jejich činnost má velký prostorový rozmach, je neobyčejně intenzivní a dynamická. To vyžaduje na jedné straně přesně sladěnou společnou práci velitelů a štábů všech stupňů s využitím nejnovější techniky, na druhé straně přísné vymezení jejich funkcí. Kdyby si např. velitel usmyslel zaměnit náčelníka štábu, potom by uvázl ve štábní práci na úkor svých základních povinností při řízení vojsk. Taková záměna by měla navíc za následek narušení rytmické činnosti štábu, prudké snížení úrovně kvalifikovaného a včasného vedení vojskům.

To však neznamená, že v současné době vojevůdce nebo velitel může všechny svoje povinnosti přenést na štáb. Podobná praxe by změnila velitele, náčelníka jen v osobu, která je přítomna u vojsk.

Neúprosná logika války vyžaduje rozumné spojení osobní moci s kolektivním rozumem. „Vojevůdce,“ napsal známý vojenský teoretik A. M. Zajončovskij, „se

nemusí bát vojenských porad, ale naopak, měl by jich více využívat, avšak jen s podmínkou, že bude na nich tím dovedným funkcionářem, který ví proč porady organizuje a dobře plní stanovený cíl, a není tím diletantem, který hledá jen možnosti využívat cizích myšlenek.“

Dobrá, velmi dobrá rada!

Komunistická strana plně odmítá i ty nejmenší projevy subjektivismu v jakékoli sféře společenského života včetně vojenské oblasti. Současně však zdůrazňuje význam činnosti řídicích orgánů, vojevůdců, velitelů a náčelníků. Ukládá jim důležité a složité úkoly k upevňování obranyschopnosti vlasti a ke zničení jakéhokoli agresora. Tyto úkoly mohou být úspěšně splněny jen na základě hlubokého pochopení a dovedného využívání marxisticko-leninského učení o zákonech rozvoje společenského života a o zákonech a zákonitostech války.

Psáno pro Vojenskou mysl